

ZAPISNIK

sa 20. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 30. septembra 2013.godine

Sjednica je počela sa radom u 13 sati i 30 minuta.

Sjednicu je otvorio i istom predsjedavao poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali svi članovi Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje.

Sjednici su prisustvovali: dr Miodrag Radunović, ministar zdravlja; dr Boban Mugoša, direktor Instituta za javno zdravlje; Vuka Golubović, predsjednik Opštine Berane; Faruk Pačariz, direktor Vodovoda Berane; Ervin Adrović, pomoćnik direktora Direkcije za saobraćaj; Miodrag Radulović, Inspektor za vode; dr Goran Čukić, epidemiolog iz Berana i dr Milovan Živković, infektolog iz Berana.

Sjednici je prisustvovala Zorica Ćeranić iz Mreže za afirmaciju nevladinog sektora i Emilo Labudović zainteresovani poslanik.

Rad sjednice pratili su akreditovani novinari.

Za sjednicu je predložen sljedeći:

DNEVNI RED:

KONTROLNO SASLUŠANJE

Tema kontrolnog saslušanja: **“Epidemiološka situacija u Beranama”**.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, na 19. sjednici održanoj 20.septembra 2013.godine, donio je **ODLUKU** o kontrolnom saslušanju dr Miodraga Radunovića, ministra zdravlja. Sjednici su po pozivu Odbora prisustvovali i odgovarali na pitanja poslanika: dr Boban Mugoša, direktor Instituta za javno zdravlje; Vuka Golubović, predsjednik Opštine Berane; Faruk Pačariz, direktor Vodovoda Berane; Ervin Adrović, pomoćnik direktora Direkcije za saobraćaj; dr Goran Čukić, epidemiolog iz Berana, dr Milovan Živković, infektolog iz Berana i Miodrag Radulović, Inspektor za vode, na temu **„Epidemiološka situacija u Beranama“**.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje je na 19. sjednici održanoj 20.septembra 2013.godine, **razmatrao** Inicijativu za održavanje kontrolnog saslušanja na temu **„Epidemiološka situacija u Beranama“** koju su podnijeli poslanici: Janko Vučinić, Radovan Asanović i Novica Stanić.

Vuka Golubović, predsjednik Opštine Berane je rekao da će saopštiti kako sve to izgleda iz beranskog ugla u odnosu na one koji to gledaju medijski. Voda beranska je, kako to stručne ekipe govore izazvala probleme kod ljudi koji su zatražili pomoć, bilo je hidrocikličnih trovanja. U ovoj godini su imali jednu investiciju, investiciju vijeka koju čekaju generacije. To je problem putnog pravca od Berana prema Lubnicama u prvoj fazi, i druga faza koja će se raditi na realizaciji od Lubnica do Jelovica, odnosno do Kolašina sa probojem tunela na Vranjama. U gaznom dijelu putnog pojasa je Vodovod Berane-Lubnica koji već 20-tak godina kvalitetno napaja Berane. S desne strane prema Lubnicama je masiv kameni koji se skidao, rušio. U donjem dijelu, prema rijeci Bistrici je rađen potporni zid, i u ovoj godini je u dobrom dijelu ta trasa probijena. Desilo se da je negdje na jednom masivu, eksplozija izazvala pucanje cijevi cjevovoda. Nije se očekivalo da će se desiti pucanje tog vodovoda i da će tada taj vodovod, kako su saopštili stručnjaci, povući prašinu i prljavštinu sa sobom, odnosno vodu zagaditi. Sa Direkcijom za saobraćaj su napravili sporazum, da će tokom naredne godine raditi izmještanje Vodovoda i u gaznom dijelu puta. Rekao je da su imali prelivnu komoru na Banjevcu. Jedan hlorinator se nalazi na Banjevcu prelivnoj komori, drugi kod crpne pumpe u centru grada, koje su funkcionisale. Vjerovatno da je pod tim udarom i probojem cijevi povukao više toga. To je velika investicija koja iziskuje još nekih milion i po evra da se uloži, da bi se i cjevovod izmjestio. Što se tiče deponije smatra i ponovo podvlači da se mora insistirati i raditi da se poštuju procedure, da se poštuje zakon i da se poštuje ono što je usvojeno. Ako svi to poštujemo ne bi došlo ni do pitanja i problema deponije beranske, ni do problema mogućnosti i nekog dodatnog izvora zaraze koji je mogao u Beranama napraviti havariju, istakao je. Napravili su propuste i pozicija i opozicija. Istakao je da je razočaran izjavama pojedini da se zakaže vanredna sjednica. Jedino što su tražili od lokalne uprave je da tema bude i vodovod i deponija. Usvojena je ta tačka i raspravljalo se oko toga. Cijelo vrijeme se se dogovarali sa predstavnicima mjesne zajednice. Na kraju su napravili sporazum sa predstavnicima mjesne zajednice o izboru ekspertskog tima i napravili su elaborat. Na kraju je rekao da ostaje otvoren za svako pitanje.

Ministar zdravlja, Miodrag Radunović je rekao da su, shodno zahtjevu grupe poslanika o kontrolnom saslušanju ministra zdravlja i direktora Instituta za javno zdravlje, ispoštovali odluku. Misli da je gro informacija sadržano u informaciji o epidemijskom javljanju stomačnih tegoba kod građana opštine Berane i situacije vezane za rješenje oko komunalnog otpada, koji je razmotrila Vlada na sjednici 5.09.2013. godine, i koju su zajedno sa zaključcima Vlade dostavili članovima ovog odbora. Podijelio je informaciju na dva dijela. Prvi dio je rad higijenske epidemiološke službe Doma zdravlja Berane i Instituta za javno zdravlje, drugi dio je odgovor zdravstvenog sistema zaposlenih u Domu zdravlja, Zavodu za hitnu medicinsku pomoć i Opšte bolnice u Beranama i napravili plan aktivnosti sa higijensko epidemiološkom službom oko vođenja epidemije. Urađeno je epidemiološko osmatranje i izviđanje, postavljena je osnovna hipoteza da se radi o hidričnoj epidemiji i predložili da se odmah upozore građani Berana da ne koriste vodovodnu mrežu za piće i uzorkovana je voda sa vodoizvorišta i vodovodne mreže opštine Berane. Satna komunikacija između specijalista Instituta za javno zdravlje, higijensko epidemiološke službe Doma zdravlja Berane od prve informacije o epidemiji doprinijela je kvalitetnim smjernicama epidemiološkog istraživanja što su radili doktori iz Higijenske službe doma zdravlja u Beranama dr Goran Čukić i dr Marijana Marsenić, epidemiolozi, sa svojim saradnicima. Iskoristio je priliku da istakne rad ekipe higijensko epidemiološke službe iz Doma zdravlja Berana u suzbijanju epidemije kao nosioce praktičnog rada na terenu opštine Berane. U direktnoj komunikaciji kao i putem elektronske pošte, informisani su ljekari o mogućnostima mikrobiološke dijagnostike kao i o preporukama za transport mikrobiološkog materijala. Sa svom mogućom dijagnostikom upoznata su oba doktorska kolegijuma u Domu zdravlja i Opštoj bolnici u Beranama. Za nešto manje od 30

dana, do 22.09.2013. godine od strane Instituta za javno zdravlje, ukupno je izvršeno 15 obilazaka opštine Berane zajedno sa kolegama koji žive i rade u Beranama. Zaključno sa 20.09.2013. godine, do sedam sati ujutro izabranim doktorima Doma zdravlja i Zavoda za hitnu medicinsku pomoć jedinica Berane javilo se ukupno 1603 oboljelih. Klinička slika je bila blaga, uglavnom kraćeg trajanja, praćena mučninom, povraćanjem i grčevima u truhu. Jedan dio oboljelih je imao i tečne stolice i povišenu temperaturu. Do 22.09. higijensko-epidemiološka služba Doma zdravlja Berane je anketirana 414 osoba. Obolijevanje je zabilježeno u svim dobnim grupama i iz svih djelova grada gdje se koristi voda iz gradske mreže. Prema podacima iz Higijensko-epidemiološke službe Doma zdravlja Berana tačan broj oboljelih o ovoj epidemiji će imati nakon dobijenih prijavnih kartica zaraznih bolesti od strane doktora Doma zdravlja i Opšte bolnice u Beranama, kao i trijaže pristiglih prijavi, jer postoji mogućnost da su se ti pacijenti javljali na više mjesta ili su dolazili na kontrolne preglede. Na osnovu podataka iz elektronske baze za praćenje zaraznih bolesti i prijavnih kartica zaraznih bolesti pristiglih u Centar za kontrolu i prevenciju bolesti u Institutu za javno zdravlje, u periodu od 20.08.2013. do 19.09.2013. godine, ukupno je registrovano, po prijavama 945 oboljelih lica pod dijagnozom diarreha et gastroenteritis causa infectionis suspecta, radi se o tečnim stolicama i stomačnim tegobama. Identifikovano je 38 duplih prijavi, što znači da se jedan oboljeli dva puta registruje. U Institutu za javno zdravlje, zaključno sa 22.09.2013. godine ukupno su mikrobiološki obrađeni uzorci stolica za 26 oboljelih osoba iz Berana koje su ljekari iz Higijensko-epidemiološke službe Berana, Doma zdravlja Berana i Opšte bolnice Berana slali na dodatnu laboratorijsku dijagnostiku. U tim stolicama u Institutu za javno zdravlje utvrđeno je prisustvo norovirusa kod devet pacijenata, rota virusa kod dva pacijenta, adenovirusa kod jednog pacijenta, enterovirusa kod jednog i pozitivan nalaz na campylobacter kod jednog dok je kod ostalih nalaz kopro kulture bio negativan. Dana 24.08.2013. je izvršeno vanredno uzorkovanje vode za piće sistema vodosnabdijevanja Opštine Berane. 24.08. data je preporuka preko lokalnih sredstava javnog informisanja da građani ne piju vodu iz gradskog vodovodnog sistema. Laboratorijska analiza uzoraka vode pokazala je sledeće: u uzorku nehlorisane vode identifikovano je mikrobiološko zagađenje i povećana mutnoća. Izmjerena mutnoća je 2,9 maksimalno dopuštena koncentracija mutnoće je jedan. U mikrobiološkoj analizi je potvrđeno prisustvo ukupnih koliformnih bakterija i bakterije escherichia coli. Identifikacijom je pored escherichia coli izolovana i bakterija klebsiella. Nijesu izolovane bakterije salmonella, shigella, enterococcus, pseudomonas aeruginosa kao ni paraziti. U uzorcima hlorisane vode nije konstatovano mikrobiološko zagađenje, ali je fizičko-hemijskom analizom konstatovana povećana mutnoća. U uzorku ispod kaptaze Banjevac izmjerena je mutnoća 1,6 a u uzorku iz Doma zdravlja mutnoća je veća od 10. Tokom obilaska vodovodne mreže 26.08., u saradnji predstavnika higijenske epidemiološke službe i zdravstveno-sanitarnog inspektora napravljen je plan uzorkovanja kako bi se adekvatno pokrila čitava mreža vodovodnog sistema. Uzorkovanje je izvršeno u prisustvu zdravstveno-sanitarnog inspektora uz izradu zapisnika i traženi obim analize Osnovna mikrobiološka i fizičko-hemijska analiza. Tražena je i analiza prisustva teških metala u vodi za piće za šta je uzorkovana i dodatna količina sirove vode iz oba izvorišta Banjevac i Manastirsko vrelo. Uzorkovana je i dodatna količina sirove vode vodoizvorišta Manastirsko vrelo za virusološku analizu. Uzorak je propisno zamrznut u Centru za zdravstvenu ekologiju. Kontaktirani su direktori Instituta za javno zdravlje Srbije i Slovenije i dobijena je informacija da ne rade dijagnostiku virusa u vodi. Nakon toga je kontaktiran hrvatski Zavod za javno zdravlje i potvrđeno da se u njihovoj laboratoriji vrše analize prisustva virusa u vodi te je posebno dogovor sa doc. Sternak, virusologom, da se pošalje voda na analizu u Zagreb. Odmah je kontaktirana Montenomaks C&L špediterska kuća koja ima ovlašćenje i međunarodnu licencu za transfer potencijalno infektivnih uzoraka i sa navedenom špediterskom kućom dogovoreno je da se nađe najbrži mogući način za transport uzoraka do

Zagreba. Dana 27. 08. nastavljeno je higijensko epidemiološko izviđanje, osmatranje i ispitivanje i pri tom je uzet uzorak vode iz "ŠIP Polimlje". Dana 28.08. preko ovlaštenje špeditorske firme Montenomaks C&L Danilovgrad je organizovan transport dva uzorka sirove nehlorisane vode "Banjevac" i "Manastirsko vrelo" u hrvatski Zavod za javno zdravlje u Zagreb na analize prisustva enterovirusa, norovirusa, hepatitis A, rota i adeno virusa. Zbog novih carinskih procedura došlo je do produženja transporta uzoraka i 30.08.2013. dobijena potvrda da su uzorci primljeni na Virološki odjel hrvatskog Instituta za javno zdravlje. U cilju daljeg praćenja stanja vodosnabdijevanja u Beranama 02.09. izvršeno je ponovno uzorkovanje vode iz vodovodnog sistema u prisustvu zdravstveno-sanitarnog inspektora Branka Babića. Naredno uzorkovanje vode iz vodovodnog sistema, u prisustvu istog inspektora uz sačinjavanje zapisnika izvršeno je 04.09. Naredni obilazak 06.09. je vršen u cilju obilaska od vodoizvorišta Merića vrelo sa uzorkovanjem vode kao i uzorkovanje vode iz vodovodnog sistema Berana. Rezultati analiza hlorisanih voda za 04.09. su bili u skladu sa važećim propisima. Analize hlorisanih voda od 06.09. su pokazale da je od osam jedna neispravna zbog povećane mutnoće i prisustva gvožđa, a mikrobiološki su sve odgovarale propisima. Iako su mikrobiološki rezultati analiza hlorisane vode i 04. i 06.09.2013. odgovarale važećim propisima, voda u vodovodnom sistemu Berane je bila opterećena rizikom zbog velike mutnoće sirove vode izmjerene na kaptazi Banjevac koja se značajno razlikuje od vrijednosti izmjerene na vodoizvorištu. Evidentno je da postoji naknadna kontaminacija vode u dijelu od vodoizvorišta do kaptaze. Velike vrijednosti mutnoće mogu uticati na efikasnost dezinfekcije vode u vodovodnom sistemu, bakterije se vežu za bjelančevine i onda možete imati negativan nalaz u suštini da možete imati bakterije u vodi. U saopštenju za javnost Instituta za javno zdravlje od 05.09.2013. istaknuto je da rezultati virusoloških analiza koji su rađeni u hrvatskom Zavodu za javno zdravlje u Zagrebu nijesu potvrdili, ali nijesu ni isključili prisustvo virusa u sirovoj vodi sa oba vodoizvorišta u Beranama. Prema mišljenju kolega koje su radili virusološku dijagnostiku, virusi u vodi za piće su veoma nestabilni i teško se dokazuju. Pouzdanost rezultata ograničava i metodološki pristup obrade uzoraka zbog uticaja vremena čuvanja i transporta ispitivanih uzoraka". U saopštenju za javnost 06.09. istaknuto je da "prema rezultatima analiza voda od 02.09.2013. voda iz gradskog vodovoda Berane se ne preporučuje za piće. Nakon prokuvavanja može da se koristi za ličnu i opštu higijenu, pranje zuba, ruku, tuširanje, kao i za pranje posuđa. Preporučuje se da se za piće koristi flaširana voda". Dana 11.09. u dopisu broj 01-5494 upućenom Javnom preduzeću "Vodovod i kanalizacija" Berane, i dopisu broj 01-5495 upućenom Upravi za inspekcijske poslove data je preporuka Instituta za javno zdravlje da "dok vrijednosti fizičko hemijskih parametara sirove vode na kaptazi Banjevac ne budu u propisanim granicama, preporučuje se da se vrši prokuvavanje vode za piće, a za sve ostale namjene se može slobodno koristiti". Dana 09.09. izvršeno je ponovno uzorkovanje vode u prisustvu zdravstveno sanitarnog inspektora uz sačinjavanje zapisnika. Dana 10.09. izvršeno je ponovno uzorkovanje vode. Rezultati analiza vode od 09.09. su pokazali da tri uzorka nijesu odgovarala važećim propisima i to u dva zbog povećane mutnoće i u jednom uzorku vode konstatovana je mikrobiološka neispravnost. Analize od 12.09. su pokazale da jedan uzorak hlorisane vode nije odgovarao zbog povećane mutnoće. Ponovno uzorkovanje vode iz vodovodnog sistema Berane izvršeno je 20.09. Ministar Radunović je naglasio da je devet puta vršeno vanredno uzorkovanje vode sa vodoizvorišta iz vodovodnih cijevi, odnosno voda Opštine Berane.

Preduzete mjere su:

prijava i liječenje oboljelih; zdravstveno prosvjeđivanje; obilazak Opštine Berane od strane ekipa Instituta za javno zdravlje 15 puta u cilju higijensko epidemiološkog izviđanja i osmatranja terena, sakupljanje podataka o mogućim uzrocima epidemije, obilazak beranskog vodovoda uz davanje preporuka za sprječavanje i suzbijanje epidemije i pružanje pomoći kolegama u Beranama i nadležnom sanitarnom inspektor; kontinuirana satna svakodnevna komunikacija sa direktorima zdravstvenih ustanova, sa higijensko epidemiološkom službom, sa doktorom Čukićem i doktorkom Marijanom Marsenić, Infektivnim odjeljenjem Opšte bolnice Berane doktorom Živkovićem u cilju konsultacija, pojašnjenja i davanja smjernica; kontinuirana i svakodnevna komunikacija sa glavnim sanitarnim inspektorom i nadležnim sanitarnim inspektorom u Beranama i predsjednikom Opštine Berane; sugestije kolegama iz higijensko epidemiološke službe za pisanje izvještaja i slanje nekih primjera prethodnih epidemija; pravovremeno obavješćavanje kolega u Beranama i ljekara u Domu zdravlja i ljekara u Opštoj bolnici Berane o laboratorijskim rezultatima uzoraka koji su rađeni u Institutu za javno zdravlje telefonski, a zatim slanje isith faksom, a potom poštom u cilju dobijanja pravovremenih informacija; slanje uzoraka vode po epidemiološkim indikacijama na noro viruse, roto viruse, adenoviruse, entereoviruse i viruse hepatitisa A, na laboratorijsku dijagnostiku u hrvatski Zavod za javno zdravstvo za patogene; upućen je dopis Ministarstvu prosvjete da se pojačaju mjere higijene u predškolskim i školskim ustanovama u Opštini Berane u cilju prevencije mogućeg širenja infekcije za suspektnu virusnu etiologiju uzročnika koji se kasnije mogu prenositi i kontaktom; veliki broj registrovanih oboljenja nije pripadao grupi oboljenja koja se obavezno prijavljuju; predložene mjere za obezbjeđivanje higijenske ispravnosti vode za piće do 02.09.: da se što prije obezbijedi građanima Berana higijenski ispravna voda; dok se ne obezbijedi potpuna sanacija vodovodnog sistema i dobijanje dokaza da je voda iz vodovoda potpuno higijenski ispravna, obezbjeđivanje dovoljne količine higijenski ispravne vode putem autocisterni uz vođenje evidencije količine vode i izvora iz kojih je dobijena, kao i vrijednostima rezidualnog hlora; da se sredstvima informisanja kontinuirano upozorava stanovništvo da voda nije bezbjedna za piće; da se što brže obezbijedi mogućnost adekvatnog i kontinuiranog hlorisanja na kaptaži Banjevac uz monitoring vrijednosti rezidualnog hlora; da se održava vrijednost rezidualnog hlora u gradskoj vodovodnoj mreži na minimum 0,3 mg/l; da se izvrši hitno saniranje nedostataka uočenih na vodovodnoj mreži; predložene mjere upućene 30.08.2013. godine, dopisom predsjedniku Opštine Berane za rješavanje nezadovoljavajućeg sanitarno-higijenskog stanja u gradu, usljed neadekvatnog odlaganja komunalnog otpada; da se uspostavi redovno odnošenje smeća bez mogućnosti ponovnog prepunjavanja kontejnera; da se temeljno operu gradske ulice, mjesta gdje stoje kontejneri; da se redovno čiste, peru i dezinfikuju kontejneri i vozila za prevoz otpada; da se riješi pitanje povećanog prisustva pasa i mačaka lotalica, da se izvrši sistematska deratizacija, dezinfekcija i dezinfekcija područja gdje su smješteni kontejneri.

Istakao je da su, kao uvijek do sada, zdravstveni radnici položili ispit. Svima je pružena pomoć. Poseban pritisak na zdravstveni sistem je bio prva četiri dana, od 24. do 27. kada se javilo za pregled i pomoć 976 oboljelih. Nadčovječanskim naporima, 24 časa, organizovana je služba da bi se građanima pružila pomoć. Iz zdravstvene ustanove, Apoteke Crne Gore, Montefarm, od 26. do 28. avgusta organizovana je dostava vanrednih količina infuzionih rastvora, elektrolitnih rastvora za rehidraciju per os, enterofurila itd, lijekova koji su bili potrebni da bi se pružila pomoć oboljelima. Od početka epidemije na dječijem odjeljenju Opšte bolnice u Beranama liječeno je 72 djece, na infektivnom 11. Svi su izliječeni i svi su otpušteni kući. Epidemiološko javljanje gastro-enterokolitisa u opštini Berane prati higijensko epidemiološka služba DZ Berane koja je vršila terensko i epidemiološko istraživanje i tek

nakon prikupljanja analize i obrade relevantnih podataka će se dobiti detaljnije informacije o ovoj epidemiji, odnosno zaključci o mnogim uzorcima i načinu prenošenja uzročnika. Da bi se sa apsolutnom sigurnošću mogao odrediti uzrok nastanka epidemije i put prenošenja nedostaju pojedine važne informacije. Za potvrdu uzroka epidemije mora se utvrditi izvor infekcije i sam uzročnik-mikrobiološki agens, koji bi trebao da se nađe i u izvoru infekcije i u uzorcima materijala za mikrobiološku dijagnostiku uzetih od oboljelih pacijenata. Prema podacima iz stručne literature samo u 30-40% epidemija se otkrije uzrok tj. identifikacija istog uzročnika u izvoru infekcije i u uzorcima materijala uzetih od oboljelih osoba. Međutim, na osnovu načina izbivanja, toka i karakteristika pojedinih činilaca epidemije može se sa velikom vjerovatnošću pretpostaviti šta je izvor, uzrok i put prenošenja. Rezultati virusoloških analiza koji su rađeni u hrvatskom Zavodu za javno zdravstvo u Zagrebu nijesu potvrdili, ali nijesu ni isključili prisustvo virusa u sirovoj vodi sa oba vodoizvorišta u Beranama. Prema mišljenju kolega iz Zagreba koji su vršili virusološku dijagnostiku, virusi u vodi za piće su veoma nestabilni i teško se dokazuju. Pouzadanošću rezultata je ograničavao i metodološki pristup obrade uzoraka zbog uticaja vremena čuvanja i transporta ispitivanih uzoraka. Interpretacija rezultata je dodatno bila otežana činjenicom da je usljed nepredviđenih carinskih barijera uzorak, umjesto 12 sati, putovao do Zagreba 48 sati. Naglasio je da, uzorci vode iz gradskog vodovoda koji su građani opštine konzumirali 22. i 23. nijesu bili dostupni za laboratorijsku analizu jer su uzorci vode prvi put vanredno uzeti tek 24. avgusta tj. pošto je registrovano masovnije obolijevanje od akutnog gastroenteritisa među žiteljima Berana. Na osnovu do sada prikupljenih informacija, kao i na osnovu toka epidemijeskog procesa koga je karakterisalo naglo izbivanje i veliki broj inficiranih u veoma kratkom roku, zaključuje se da se radi o epidemiji sa zajedničkim izvorom, što uz činjenicu da je do povećanog obolijevanja došlo u vrijeme neposredno po havariji na sistemu vodosnabdijevanja, sa posljedičnom distribucijom higijenski neispravne vode za piće, upućuje da se radi o hidričnoj epidemiji. Tome u prilog govore i podaci da su u sirovoj vodi sa oba izvorišta nađene koliformne bakterije. Inače, opisano uz kliničku sliku mogu od značajnog broja osoba, posebno djece da daju upravo koliformne bakterije koje su nađene u uzorcima sirove vode. S obzirom na činjenicu da u uzetim uzorcima vode nijesu nađene patogene bakterije tipa salmonela, šigela, klinička slika kod oboljelih, pored već navedenih koliformnih bakterija ukazivala je i na virusnu etiologiju koja je potvrđena u uzorcima stolice jednog broja oboljelih. Dokazani su norovirusi, rotavirusi, adenovirusi i enterovirusi. Kod hidričnih epidemija često je prisutan fenomen politipije, tj. prisustva većeg broja uzročnika od kojih pojedini poput uzročnika salmonela i virusnog hepatita A i E, imaju veoma dugačku maksimalnu inkubaciju, zbog čega se do isteka maksimalne inkubacije, računajući od posljednjeg urednog nalaza vode, mora pojačati epidemiološki nadzor nad crijevnim zaraznim bolestima na teritoriji opštine Berane. Pored toga, značajan broj uzročnika crijevnih bolesti ima sposobnost direktnog prenošenja sa inficiranih na zdrave osobe, tj. epidemija zajedničkog izvora zbog "kontaktnog repa" prešla je u epidemiju mješovitog tipa. Trenutan dnevni broj registrovanih oboljelih se vratio na broj registrovanih oboljelih prije epidemije, pa se epidemija gastroenterokolitisa u opštini Berane smatra završenom. Pojačani epidemiološki nadzor nad crijevnim zaraznim bolestima će se nastaviti do isteka maksimalne inkubacije za uzročnike koji imaju veoma dugu inkubaciju i koji, ako ih je bilo u vodi, potencijalno mogu izazvati obolijevanje.

Preporuke

Što prije obezbijediti mogućnost adekvatnog i kontinuiranog hlorisanja vode u vodovodnom sistemu Berane, nabavkom automatskih hlorinatora na struju, uz obezbjeđivanje njihovog kontinuiranog napajanja a u slučaju nestanka struje-generatori uz monitoring vrijednosti rezidualnog hlora.

Održavati vrijednosti rezidualnog hlora u gradskoj vodovodnoj mreži na min 0,3 mg/l. Kontinuirano praćenje parametara higijenske ispravnosti vode uz redovno ispiranje i servisiranje vodovodne mreže. Uspostaviti monitoring fizičko-hemijskih parametara (mutnoće i rezidualnog hlora) na Kaptazi Banjevac i još minimum četiri mjerna mjesta u gradu. U narednom periodu neophodno je povećati učestalost uzimanja uzoraka vode za piće iz gradskog vodovoda Berane.

Faruk Pačariz, direktor Vodovoda JP Vodovod i kanalizacija iz Berana, rekao je da je organizovano vodosnabdijevanje građana Berana počelo 1962, kada je kaptirano Manastirsko vrelo u neposrednoj blizini manastira Đurđevi stupovi, a zbog obezbjeđenja dodatnih količina vode 1988. godine u vodovodni sistem Berana uključena je i Merića Vrelo. U četvrtak 22.08.2013. godine oko 13:30 h, radeći na rekonstrukciji lokalnog puta Pešća - Lubnice izvođač radova je vršio miniranje u neposrednoj blizini magistralnog cjevovoda i pri tome ošteti jednu od dvije magistralne cijevi. Oko 14:30 h oštećena cijev je isključena iz vodovodnog sistema, a nadležne službe Javnog preduzeća Vodovod i izvođača radova su dogovorile postupak njene sanacije. Napomenuo je da izvođač radova nije obavijestio preduzeće o namjeri da vrši miniranje u blizini instalacija kojima gazduje Javno preduzeće Vodovod, iako je bio upoznat sa činjenicom da u trupu puta ili u njegovoj neposrednoj blizini postoje vodovodne instalacije. Zbog obezbjeđenja dovoljnih količina vode za piće za sve naše potrošače, s obzirom na to da dotok kroz jednu od dvije preostale magistralne cijevi nije dovoljan, oko 15:00 h u vodovodni sistem uključen je i rezervni izvor, Manastirsko Vrelo. Istovremeno, sa uključanjem pumpe za upumpavanje vode sa ovog izvora uključuje se i hlorinator. Prilikom izgradnje cjevovoda Merića vrelo 88. godine tehnički je riješeno da sva voda koja se zahvata iz tog izvora doprema do pumpne stanice Berane, gdje se miješa sa vodom iz Manastirskog vrela, pa tek poslije toga ide u distributivni sistem. Hlorinatori u prekidnoj komori Banjevac i pumpnoj stanici Berane rade na principu pritiska u cjevovodu. Odmah poslije oštećenja cijevi i pada pritiska u njima hlorinator na Banjevac je isključen. U tom trenutku u prekidnoj komori konstatovan je i sadržaj slobodnog hlora od 0,3 miligrama po litru, što znači da je u tom trenutku kompletan distributivni sistem vodovodnog sistema Berane u dužini 162 kilometra, koliko on ima, bio popunjen sa vodom za piće u kojoj je bilo slobodnog hlora u skladu sa pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode. Uzimajući u obzir činjenicu da se voda kroz cjevovod od prekidne komore Banjevac do pumpne stanice Berane, čija je udaljenost nešto manje od šest kilometara, kreće brzinom od 1 do 1,2 metra u sekundi, i da protekne najmanje dva sata da ta voda dođe i da prođe rastojanje od prekidne komore Banjevac do pumpne stanice Berane, i činjenicu da je distributivni sistem bio popunjen vodom za piće u kojoj je bilo slobodnog hlora kao i činjenicu da je hlorinator u pumpnoj stanici u Beranama uključen prije 15 časova, može se zaključiti da je voda za piće koju je Javno preduzeće Vodovod isporučilo svojim potrošačima sve vrijeme bila hlorisana. Pošto je u javnosti pominjan kao mogući izvor epidemije rezervoar na brdu Jasikovac, samo nekoliko riječi o tome. Rezervoar je napravljen kad i vodovod, prvi vodovod, znači 62. godine, kad je kaptirano Manastirsko vrelo i do 88. kada je u vodovodni sistem uključen i Merića vrelo, služi isključivo kao rezervoar za vodu za piće. Poslije uključanja Merića vrela, zbog velike visinske razlike između grada i prekidne komore Banjevac oko 110 metara je ta razlika, on prije svega služi kao regulator pritiska u vodovodnoj mreži. Znači, on je sastavni dio vodovodnog sistema, stalno je u funkciji, i bez njega sistem ne bi mogao da funkcioniše. Činjenica da se on svakodnevno puni i prazni preko noći, preko ispusnog ventila kad je potrošnja manja, sa hlorisanom vodom, ukazuje na njegovu ispravnost sa aspekta mikrobiologije. Institut za javno zdravlje je u tom periodu do 24.08. od 20.09. 2013. godine izvršio 60 analiza uzoraka vode, zbirno je to 60 uzoraka vode zapiće iz gradskog vodovoda.

U svih 60 slučajeva slobodnog hlora je bilo u skladu sa pravilnikom o higijenskoj ispravnosti vode i po zaključku sanitarnog inspektora (po pravilniku je 0,2 miligrama po litru slobodnog hlora) sanitarni inspektor je neložio da bude minimum 0,3, to je u svih 60 slučajeva ispoštovano. Povećana mutnoća o kojoj je govorio gospodin ministar, znači govorim o ovim uzorcima od 24. 08. do 20.09. povećana mutnoća registrovana je u 12 slučajeva, a prisustvo bakterija u sedam slučajeva. I po njima iz Vodovoda su rezultati neispravnih instalacija u tim objektima a ne neispravnosti vode za piće u kompletnom sistemu. Ministar je pomenuo problem ispitivanja vode za piće u periodu od 22.og do 24.og . Naši ljudi su vodili evidenciju. Javno preduzeće Vodovod je u tri navrata i neposredno i preko nadležnog sekretarijata Skupštine opštine upoznao Direkciju za saobraćaj koja je investitor na ovim poslovima rekonstrukcije puta da se u trupu puta, njegovoj neposrednoj blizini nalazi instalacija i objekti vodovodnog sistem i da je prilikom izrade projektne dokumentacije neophodno uraditi projekat zaštite ili izmještanja postojećeg cjevovoda. Na zahtjev Direkcije Vodovod je svoj primjerak projekta za izgradnju vodovoda Merića vrelo Berane dao na uvid investitoru i projektantu. Od početka radova na rekonstrukciji puta Vodovod je u više navrata preko Radio Berana upoznao svoje potrošače da se izvode radovi na putu, znači najmanje tri puta, možda i četiri, u čijem se trupu nalaze naše instalacije, da su mogući prekidi vodosnabdijevanjem, čak u jednom saopštenju smo zamolili potrošače da formiraju određene zalihe vode za piće, kako bi izbjegli eventualne probleme u vodosnabdijevanju zbog mogućih oštećenja na vodovodnoj mreži.

Zorica Čeranić iz mreže za afirmaciju nevladinog sektora se zahvalila na datoj prilici da učestvuje u raspravi. Rekla je da su se u medijima pojavile činjenice o probušenoj cijevi, da je Tužilaštvo podnijelo krivičnu prijavu protiv Bemaksa zbog probušenih vodovodnih cijevi ali da nije podnijeta nikakva krivična prijava, niti je bilo priče o odgovornosti Bemaksa za trovanje 1.500 građana Berana. Rekla je da je bitno da građani, 1.500 građana koji su zatrovani dobiju odgovore ko je odgovoran i da taj neko ko je odgovoran snosi posljedice jer on nije samo ugrozio zdravlje 1.500 građana, već je nanio i dodatne troškove za budžet Crne Gore. Istakla je da se nada da će ministar zdravlja kao ljekar i humanista insistirati na utvrđivanju odgovornosti i da Bemaks neće imati nikakav uticaj na to da ispoštuje Hipokratovu zakletvu, i da se fokusira na zdravlje ljudi i utvrđivanje odgovornih a ne na prebacivanje odgovornosti na stanovnike Beran sela.

Predsjednik Odbora, Zoran Jelić je predložio da vlast-opozicija naizmjenično postavljaju pitanja kako bi bio ravnopravan tretman svih poslanika.

Poslanica Zorica Kovačević, članica Odbora je postavila sledeća pitanja **predsjedniku Opštine Berane Vuki Goluboviću**: Koji su zaključci Skupštine opštine i šta ste Vi kao predsjednik u toj opštini preduzeli po preporukama koje ste dobili od ministarstava a koje je Vlada usvojila? Drugo pitanje je upućeno **direktoru Vodovoda Berane Faruku Pačarizu** i glasi: Koliko puta hlorišete vodu i jesu li sva izvorišta sa Instituta za javno zdravlje ugovorom za kontrolisanje vode predviđena, koliko puta to radite i da li to radite u skladu sa standardima i normativima ili ne?

Predsjednik Opštine, Vuka Golubović, rekao je da su predlogom Vlade, odnosno zaključcima koje su tražili od lokalne uprave za tri dana odložili čvrsti otpad i sklonili ga iz grada. To su uradili zajedno sa firmom koja je izvršila deraizaciju i dezinfekciju. Dio grada gdje se nalazio čvrsti otpad su očistili i grad je za tri dana počeo da dobija pređašnji izgled. Takođe su preuzeli obavezu oko infrastrukture za uređenje dijela vodovoda oko prelivne

komore da se dovede struja jer je to prostor koji je dosta udaljen od grada a ne napaja se električnom energijom. Dva puta je otvorena deponija i dva puta su uspjeli da se grad očisti. Odvoz je išao prema Baru i nešto prema Podgorici. Predsjednik Opštine je na kraju istakao da je gradsko jezgro, uglavnom držano pod kontrolom.

Direktor Vodovoda Berane, Faruk Pačarić je rekao da je prilikom izgradnje cjevovoda Merića Vrelo 1988.godine tehnički riješeno da se sva voda iz tog izvora doprema do pumpne stanice Berane gdje se miješa sa vodom iz manastirskog vrela, pa tek poslije ide u distributivni sistem. Hlorinatori u prekidnoj komori Banjevac i pumpnoj stanici Berane rade na principu pritiska u cjevovodu. Definisano je da se dva puta godišnje, jednom u pola godine ispituje sirova voda a na četiri točeca mjesta dva puta mjesečno se ispituje, uzimaju uzorci, ispituje mikrobiološka i fizičko hemijska osobina od strane Instituta.

Poslanik Janko Vučinić, član Odbora je postavio sledeća pitanja **ministru Miodragu Radunoviću**: lako je jasno da je uzrok voda, na ovoj sjednici to nijesmo čuli. Šta je uzrok? Na osnovu Vaših izjava da postoji bojazan i za druga infektivna oboljenja, da li ta opasnost još postoji i mogu li se poslije tog inkubacionog perioda pojaviti neke druge bolesti u Beranama? Ko je kriv i odgovoran za ovu epidemiju? Da li osjećate odgovornost i krivicu za ovo što se desilo? Postavio je pitanje i **predsjedniku Opštine Berane Vuki Goluboviću**: Zašto nijeste podnijeli ostavku kad nijeste u stanju da riješiti ono što je u Vašoj nadležnosti, a Vi kao prvi čovjek grada treba da sanirate smetlišta i otpad odložite tamo gdje mu je i mjesto? Postavio je pitanje **direktoru Vodovoda ili pomoćniku direktora Direkcije za saobraćaj**: Vodovod nije probijen na jednom mjestu, nego je 11 puta neko probio taj Vodovod. Imate li Vi radnika tamo gdje se izvode radovi i da li je neko to kontrolisao?

Ministar Miodrag Radunović je ponovio ono što je rekao u uvodnom izlaganju. Hidrična epidemija je uzrok ovoga što se desilo u Beranama i izvor infekcije je kontaminirana voda. Sve ono što je nađeno kroz uzorkovanje, kada imate naglo izbijanje neke infekcije, kada imate veliki broj obolijevanja u kratkom vremenskom periodu, različiti uzrasti budu zahvaćeni i na čitavoj teritoriji jedne opštine ili jednog entiteta, onda nema dileme kada smo još kroz ove analize došli do bakterija, da je uzrok epidemije u Beranama voda. Sve dok se ne završi inkubacioni period mogu da se pojave druga oboljenja koja mogu da imaju katastrofalne posljedice. Srećom da ih do sada nijesmo imali ali dok traje inkubacioni period ne smijemo reći nema ništa. Zdravstveni sanitarni nadzor mora biti praćen od onog trenutka dok posljednji nalaz vode bude negativan. Ministar je na pitanje da li osjeća krivicu rekao da se kao Beranac osjeća jako neprijatno i nelagodno. Osjeća se kao Beranac ponižen od svega toga. Osjeća krivicu što se to dešava u Beranama, a kao ljekar i kao ministar mora da brine za sudbinu Beranaca. Nema neke velike informacije u odnosu na one koji ovdje sjede.

Predsjednik Opštine Berane, Vuka Golubović, ispričao je o istoriji projekta. Predsjednik Opštine je rekao da postoji objektivna odgovornost i da je za ovih sedam, osam godina, posebno zadnje dvije, mnogo dao napora sebi i svom timu da se ovo riješi dogovorima i pregovorima ne želeći da se desi upravo ono što se desilo. Sa predstavnicima mjesne zajednice su imali kvalitetnu saradnju. To nije saradnja koja se prikazuje zadnje dvije godine. Imali su 2010.godine dogovore i česte susrete gdje je bio jedini zahtjev od predstavnika mjesne zajednice da se to ubrza i da se to što prije dovede do kraja.

Direktor Vodovoda Berane, Faruk Pačarić, rekao je da imaju mobilne ekipe na terenu. Istakao je da u prvih 11 slučajeva oštećenja cijevi grad jedan minut nije ostao bez vode. Ekipe su uvijek, u saradnji sa izvođačem radova koji je svoju mehanizaciju angažovao, u tri ili četiri slučaja i kupovao rezervne djelove izvođač radova, a oni ugrađivali.

Poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora je postavio sledeća pitanja **dr Goranu Čukiću**: U onom trenutku kada se pojavila epidemija da li ste imali dovoljno lijekova u samom Domu zdravlja u Beranama i da li ste imali dovoljno medicinskih sredstava da na vrijeme kvalitetno

reagujete na datu epidemiju? Da li ste prilikom davanja terapije pacijentima koristili onaj propisani nivo usluge koji se u datim okolnostima propisuje? Da li su svi pacijenti dobili taj nivo usluge i da li postoji neki pacijent koji nije dobio propisanu terapiju ili je bio uskraćen za nivo kvaliteta usluge koji su u ovakvim prilikama propisani? **Dr Milovan Živkoviću** je postavio isto pitanje.

Dr Goran Čukić je istakao da se zdravstvo u Beranama adekvatno uključilo u suzbijanje epidemije i liječenje bolesnika. S obzirom da je to vanredna situacija moglo je da se dogodi i što se iz njegovih saznanja i dogodilo da jedan deo pacijenata nije možda mogao da dobije lijek iz jednog prostog razloga, što apoteka dobavlja određenu količinu lijekova. Zna npr. da je gradska apoteka potrošila svoju zalihu lijekova i da su tražili da im se dostave vanredne količine. Sistem je reagovao kako je najbolje mogao. Što se tiče adekvatnosti liječenja to pitanje bi trebao da uputi doktoru Živkoviću i drugim ljekarima. Potpuno se slaže da je Dom zdravlja reagovao sa strane koja se tiče liječenja adekvatno, zajedno sa infektivnim i dječjim odjeljenjem.

Dr Milovan Živković je rekao da infektivno odjeljenje ima 11 kreveta i na njemu je liječeno ukupno u ovom proteklom periodu 11 bolesnika odraslih, tri bolesnika koji su upućeni sa dječjeg odjeljenja i jedan pacijent koji je upućen sa povraćanjem i mučninom. Bilo ih je ukupno 15. Najteži dio posla obavila je primarna zdravstvena zaštita i hitna služba gdje se javio veliki broj pacijenata, a samo oni najteži, oni koji su bili kandidati za liječenje upućeni su na infektivno odjeljenje i dječje odjeljenje. Ona glavna epidemija, onaj glavni momenat bili su tri dana koliko u stvari iznosi inkubacija za ovu bolest. Što se tiče pitanja da li je imao problema sa liječenjem, lično nije, iz prostog razloga što ima 11 kreveta i što se planira broj infuzionih rastvora koji se uglavnom daju zbog gubitka tečnosti. Čuo je da se u Domu zdravlja javio veliki broj pacijenata koji su kupovali infuzione rastvore. Infuzionih rastvora i svih lijekova na odjeljenju je bilo dosta.

Poslanik Neven Gošović, član Odbora je postavio sledeća pitanja: **dr Bobanu Mugoši, direktoru Instituta za javno zdravlje:** Ko je odgovoran što građani Berana nijesu bili obaviješteni da je u distributivnoj mreži vodovoda grada došlo do priliva vode koja kao takva nije podlijegala toj hlorigenizaciji a da građani nijesu o tome obaviješteni i sa mogućim posljedicama štetnosti po njihovo zdravlje ako bi se koristila takva voda? Ko je odgovoran što 22. i 23. avgusta nijesu uzimani uzorci vode radi ispitivanja njene ispravnosti? Šta je uzrok neispravnosti? Gdje je žarište i kako je do toga došlo? Ako ne utvrdimo žarište epidemije, kako ćemo ubuduće otkloniti te posljedice ako ne znamo šta je osnovni uzrok? **Poslanik Gošović** je postavio pitanje **Miodragu Raduloviću, inspektor za vode:** Mogli smo u izvještaju da pročitamo da na ovoj hlorigatorskoj stanici nema dovoda električne energije tako da je u funkciji gasni hlorigator koji radi na principu pritiska vode, a regulisanje koncentracije hloriga ručno podešava radnik na hlorigatorskoj stanici. Kako je zbog pucanja jedne cijevi došlo do pada pritiska hlorigator se isključio i u sistem za distribuciju vode ulazila je nehlorigisana voda iz neoštećene cijevi i do zatvaranja ventila i voda iz oštećene cijevi. Da li ste imali tu informaciju da su ovakvi hlorigatori u upotrebi u Crnoj Gori? Kako je moguće da do danas nije doveden električni uređaj i da se koriste nesavremeni uređaji za hlorigisanje vode sa posljedicama koje mogu da nastupe kao takve? Da li oni još uvijek funkcionišu u Beranama ili su zamijenjeni novim automatskim hlorigatorima koji treba da obezbijede sigurnost koja neće zavisiti samo od ljudskog faktora ili od toga da li će pasti pritisak u vodovodnom sistemu? Da li imate evidenciju o hlorigatorima u Crnoj Gori? Postavio je pitanja i **Ervinu Adroviću, pomoćniku direktora Direkcije za saobraćaj:** S obzirom da je 11 puta prije ove najveće havarije došlo do oštećenja ovog cjevovoda koje mjere ste preuzeli da do toga ne dođe? Da li ste kao investitor radova zaključenim ugovorima preuzeli mjere da

do toga ne dođe i da li je, ako ste te mjere preuzeli, taj izvođač radova ispoštovao tako utvrđene ugovorne obaveze da ne dolazi do ovoga?

Dr Boban Mugoša, direktor Instituta za javno zdravlje je rekao da je Institut za javno zdravlje zajedno sa Higijensko-epidemiološkom službom Doma zdravlja odmah 24. po dobijanju informacije o povećanom broju oboljelih, sagledavanjem situacije postavio hipotezu da se radi o hidričnoj infekciji i tražio da se odmah oglasi da voda nije za piće, što je odmah i urađeno. Sama metodologija podrazumijeva da se uradi sve što može da se uradi u analizi mogućeg izvora infekcija što je bila voda. Oni su odradili ono što se po zakonu radi kod nas, po Pravilniku o vodama za piće, sve analize. Po tom pravilniku se ne rade virusi u vodama baš zbog toga što su nestabilni i niko ih ne stavlja kao obavezu ni u EU direktivama to nemate. On je odmah, istog dana kontaktirao ljekare iz regiona. Htjeo je da ispoštuje svu proceduru, da vodu pošalju i na virusološku analizu, znajući unaprijed da su ti rezultati teško ostvarljivi i da ih je teško dobiti. Uz sve ove parametre bilo je jasno da se radi o hidričnoj epidemiji i to su i rekli, ali su morali da sprovedu svu procedure. Sama obrada epidemije zahtjeva vrijeme.

Miodrag Radulović, inspektor za vode rekao je, u vezi postavljenog pitanja za hlorinatorske stanice da nadzor nad zdravstvenim ispravnostima vode u smislu inspeksijskog nadzora vrši zdravstveno sanitarna inspekcija, a što se tiče funkcionisanja sistema vodovoda lokalna samouprava je obavezna po Zakonu o vodama da oraganizuje i obezbijedi javno vodosnabdijevanje i u tom smislu zakonodavno donosi odluku o vodosnabdijevanjima na svojim područjima, pa tako postoji odluka o vodosnabdijevanju područja Opština Berane kojom se propisuju način i uslovi snabdijevanja grada vodom pa snabdijevanje vodom podrazumijeva zahvatanje, nabavku, tretman i isporuku vode. Nadzor nad sprovođenjem odredaba ove odluke je u nadležnosti Komunalne policije, tako da Inspekcija za vode u konkretnom slučaju nije imala nadležnosti za preduzimanje pravnih mjera i radnji, istakao je.

Ervin Adrović, pomoćnik direktora Direkcije za saobraćaj nakon dobijanja građevinske dozvole i raspisivanja tendera ko će da dobije posao uvodi se izvođač u posao. Za ovaj objekat konkrento posjeduju građevinsku dozvolu koju je izdala Opština Berane. U građevinskoj dozvoli je definisano sve šta je od dokumenata neophodno, sve saglasnosti koje su neophodne da posjeduje investitor da bi mogao da dobije tako jednu dozvolu. Svi su ti uslovi ispunjeni i krenulo se u izvođenje radova. Bili su u saznanju, oni kao investitori i izvođač da je vodovod u trupu puta, projekta objekta, znači projekat tog puta nije tretirao vodovod, jer urbanističko tehnički uslovi nijesu tražili da se tretira vodovod kroz projekat, a s obzirom da su imali znanje da je tu postavljen glavni vodovod za snabdijevanje Berana u kontaktu sa Opštinom Berane i u komunikaciji sa izvođačem došli su do saznanja da ne posjeduju, odnosno da Opština Berane ne posjeduje tačan i precizan katastar vodovodnih instalacija. Zahtijevali su od izvođača da on vanredno snimi položaj postojećeg vodovoda koji je u ovom putu koji se rekonstruiše. To je urađeno i vidjeli su da se na pojedinim lokalitetima vodovod nalazi na maloj dubini od nivelete puta i ukazali su izvođaču da strogo vodi računa o radovima, naročito kada dođe na takve lokacije. Konkretno za lokaciju gdje se desila ova havarija, bilo je 11 oštećenja ukupno. Manja oštećenja su bila tipa pucanja cijevi i to je sve sanirno pravovremeno. Pukla je cijev, lokalitet na kojem su izvođeni radovi zove se Zdravac, to je jedna tvrda stijena koja je projektom morala da se ukloni. Kao mjeru zaštite nadzorni organ koji prati da li izvođač radi po projektu, da li poštuje dokumentaciju i sve propise koje zahtijeva izgradnja takvog objekta, unio je u dnevnik da izvođač zaštiti vodovod na tom lokalitetu, jer je tu plitko ukopan, red veličine nekih 20-ak do 30cm. Izvođač je nasuo zemljani materijal u visini od tri metra na tom potezu i zbog toga je i trajalo to malo duže odkopavanje kad je pukla cijev, kad se slomila u stvari. Tada se dešavalo miniranje te stijene i usljed vibracija, plastična cijev koja je bila naslonjena na kamenu podlogu, na stijenu, usljed vibracija nije mogla da izdrži, odnosno nije mogla tolike vibracije da izdrži, pukla je i to je

razlog što se slomila ta cijev i saniranje je trajalo nešto duže, 10-15 sati. U građevinski dnevnik se upisuju svi događaji, ono što se radi na putu i ono što se dešava oko puta. Od mjera koje su preduzeli izvođač mora redovno da prati položaj vodovodnih cijevi i da ih štiti na određeni način. Po Zakonu o putevima pri izgradnji i rekonstrukciji puteva vlasnici instalacija su dužni da izmjestite svoje instalacije ili na drugi način zaštitite od havarije. To su sve instalacije koje idu kroz trup puta ili putni pojas.

Poslanik Neven Gošović, član Odbora je postavio dopunsko pitanje: **dr Bobanu Mugoši, direktoru Instituta za javno zdravlje:** Da li iz Vašeg izlaganja sada proizilazi da su završena sva ova ispitivanja vezano za epidemiju u Beranama i da je sada ministarstvo i Institut za javno zdravlje stavilo tačku na ovaj slučaj epidemije ili ćemo sačekati i ova istraživanja iz Zagreba da bi se donijela neka konačna ocjena ili je ona već donešena kao takva? Da li iz Vašeg izlaganja proizilazi da je ova havarija na cjevovodu uzrok neispravnosti vode ili je možda postojao neki drugi uzrok? Da li isključujete postojanje nekog drugog uzroka?

Dr Boban Mugoša, direktor Instituta za javno zdravlje je rekao da kada je govorio o havariji govorio je o svim onim stvarima koje su pratile havariju. Nije ulazio u detalje da ne bi gubili vrijeme. Vrijeme popravke, ulivanje vode koja je nehlorisana, uključivanje novog vrela koje nije bilo kontrolisano i u Izvještaju to sve jasno piše. Rekao je da se desila havarija i sve ono što je pratilo havariju je bilo okidač za sve ovo. Eto toliko.

Miodrag Radulović, inspektor za vode je rekao da snabdijevanje vodama, odnosno korišćenje voda u svrhu snabdijevanja, vodosnabdijevanja je propisano članovima od 47 do 59 i u tom dijelu Zakona o vodama je propisano da jedinice lokalne samouprave same organizuju vodosnabdijevanje i da donose čak u skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima bliži propis, a taj bliži propis jeste odluka o vodosnabdijevanju na području Opštine Berane i sve ovo o čemu su pričali danas može se naći u odredbama ove odluke. Odlukama o izmjenama i dopunama u jednoj od tih izmjena i dopuna stoji da inspekcijiski nadzor vrši komunalna policija.

Poslanik Zoran Srzentić, član Odbora je postavio sledeća pitanja **dr Bobanu Mugoši, direktoru Instituta za javno zdravlje:** Da li je danas 30 i više dana poslije izbijanja epidemije voda u beranskom vodovodu ispravna i sigurna za piće? Da li mi sa ovog Odbora možemo da poručimo građanima Berana da u ovom trenutku piju ispravnu i sigurnu vodu? Krucijalno pitanje je kako su se našli adeno, roto i svi ostali virusi zajedno sa bakterijama u gradskom vodovodu? Da li je bilo moguće odluku o zabrani korišćenja vode donijeti ranije?

Dr Boban Mugoša, direktor Instituta za javno zdravlje je rekao da imaju u zadnjem upozorenju od Javnog preduzeća od Instituta za javno zdravlje u kojem se kaže da je voda za upotrebu, ali zbog rizika iznenadnih pojava mutnoće u vodi se preporučuje prokuvavanje prije upotrebe za piće. To je dopisom od 11.09. Institut saopštio na osnovu dotadašnjih ispitivanja uzoraka koje je uzimao iz našeg sistema. Zadnji nalazi su poslije tog 11. Imamo još tri uzorkovanja. Zadnji je od 20.09., kada je uzorkovano sa osam mjesta i uzeta voda za piće i na svih osam mjesta sadržaj hlora je slobodnog hlora je iznad propisane minimalne količine znači 0,3 i više, mutnoće nema. Na jednom mjestu ima bakterija, ali opet nejasno kako ima bakterije i na istom mjestu je konstatovan slobodni hlor. To je dilema, dilema je stvarno iznenadne pojave i rizik je stvarno danas objaviti da je voda za piće i da čekamo još malo. Mi ne dajemo saglasnost, mi dajemo samo preporuke, kad je voda ispravna, vidi se iz nalaza koji su u skladu sa pravilnikom vode za piće. U svakoj analizi u kojoj mi radimo ne u svima nego pojedinačno se pojavljuje ili mutnoća ili se pojave bakterije fekalnog zagađenja prije hlonilatora, što govori da se opet nešto dešava, mutnoća koja relativno prezistira. Oni su jednostavno morali da napišu informaciju da smatraju da je voda za piće opterećena rizikom.

Zadnja analiza voda pokazuje da ima mutnoće i ne mogu reći da je voda za piće, ako pogledate biološki sastav u zadnjem izvještaju mikrobiološke vode sve odgovaraju, pravilne su i ispravne.

Poslanik Goran Tuponja, član Odbora postavio je sledeća pitanja: Kada govorimo o 11 havarija koje su se desile nijesu navedeni datumi tih havarija niti su pomenute u ovom izvještaju. To je pomenuto samo usmeno. Nijesmo vidjeli neke zapisnike vezano za to. Da li su građani informisani o tome? Da li smo mi nakon svakog puta, nakon svake havarije koja se desila zapravo imali po jednu epidemiju koja nije evidentirana, koja je bila jednostavno manjeg intenziteta? **Ministru Radunoviću** je postavio sledeća pitanja: Šta su to državne institucije i koje su to državne institucije uradile na današnji dan? Dokle se stiglo sa utvrđivanjem odgovornosti? Imali smo 2008.godine epidemiju u Podgorici. Da li je ta epidemija bila isto hidričnog porijekla? Imali smo smrtni slučaj. Da li je i tada isto bilo neadekvatno hlorisanje u pitanju? Nije navedeno kolika je mutnoća vode bila, kaže se samo veća od 10. Da li se preko 10 vrši mjerenje? Mi na današnji dan opet imamo neku mutnoću vode za koju izgleda niko nema objašnjenje. Zašto ona nastaje i da li će ona ikada biti uklonjena?

Dr Goran Čukić je rekao da kada se javi neki problem, onda je umješnost nekoga ko rukovodi kako će da nađe rješenje da toga obavijesti što prije. Dr Čukić je predložio način na koji se mogu obavijestiti građani. Predlagao je Institutu da bi jedan od načina blagovremenog informisanja bilo pisustvo određenog specijaliste na području gde se stvar događa. Imaju dva specijalista epidemiologije, ali nemaju onog ko je trebao da gleda vodu. Smatra da ne treba zdravstvo uvijek da rješava situaciju, jer zašto bi preneli svo težište na zdravstvo kada do sada nije bilo najopterećenije. Ako hoćemo da rešavamo preko zdravstva situaciju, onda je za to da Dom zdravlja i higijenska-epidemiološka služba njegova, budu u okviru Instituta kao zasebna njegova jedinica i da higijensko-epidemiološka služba u Beranama dobije i specijalistu higijene koji bi svakodnevno na najstručniji mogući način pratio, npr, stanje vode. Smatra da je i u ovom domu bilo rešenje. Da su se napravile izmjene i dopune propisa, možda bi bila sasvim drukčije riješena situacija. Moglo je da se promijene propisi u smislu kada se rade i postoje neke mogućnosti većeg ugrožavanja vodovoda. Moglo je da se vrši ispitivanje svaki dan na tri, četiri sata, na šest sati. Svako rešenje je bolje od ovoga da izbije epidemija.

Ministar Miodrag Radunović je rekao da će državne institucije sigurno izaći sa jasnim stavom kada završe svoj dio posla, i tužilaštvo i policija i oni koji treba time da se bave. On očekuje tu informaciju. Prije nekoliko godina je bila jedna epidemija, i najvjerovatnije je takođe bila hidrična epidemija. Takođe su slali vodu na analizu. Nijesu imali smrtni slučaj koji je bio povezan sa tim.

Poslanik Andrija Popović, član Odbora je postavio sledeća pitanja: Zašto nije ispoštovan Zaključak Vlade od 12. septembra ove godine, Zaključak Vlade br.2? Vlada je obavezala lokalnu samoupravu da hitno omogući deponovanje nagomilanog otpada na lokaciji Vasove vode u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom. Spojeno sa tim me interesuje vlasništvo nad ovim smetlištem, odnosno odlagalištem Vasove vode. Da li je to vlasništvo Opštine Berane cjelokupno ili tu ima zemlje koja je podložna restituciji? Zašto voda nije hlorisana 19 sati od 22.avgusta od 13,30h do 23. avgusta u 08,30h? Zašto nije zabranjen nastavak radova ako je ova čuvena firma „Bemaks“ 11 puta probila cijev?

Predsjednik Opštine Berane Vuka Golubović je rekao da ta deponija nije smetala od 1995 do 2000. godine, i prije 2011. Tu se odlagalo i problem nije bio, problem je nastao kasnije. Istakao je da su imali strahovito strpljenja u lokalnoj samoupravi da prihvate sva pitanja i probleme oko tog odlagališta, i da su uporedo korak po korak gradili kompletnu

dokumentaciju i radili na realizaciji toga projekta. Dešava se blokada 2011. i godinu dana je trajala. Lokalna uprava treba da završi projekat kompletan do kraja, shodno Zakonu o odlaganju otpada, a istovremeno i donošenje Odluke o odlaganju. Vlasništvo je bilo do 2007. godine privatno, pripadalo je Veskovićima. Tada se krenulo u pripremu i realizaciju projekta za sanitarnu deponiju, zajedno sa četiri opštine. Master planom 2004. godine je ta lokacija, odnosno Beranama pripalo da bude grad gdje će se organizovati regionalna deponija za četiri opštine i shodno tome su krenuli da realizuju taj projekat upravo na Vasovim vodama, gdje su vodeći računa, prije svega o vlasništvu i kupili tu imovinu. To je imovina od oko 10-tak hektara i plaćena je. Danas je to uknjižena imovina Opštine Berane kupoprodajnim ugovorom.

Direktor Vodovoda Berane, Faruk Pačariz, na pitanje zašto voda 16 sati nije hlorisana, odgovorio je da nije radio hlorinator 19 sati. U gradu imaju dva hlorinatora, jedan nije radio tih 19 sati, a drugi je uključen sat i po poslije zaustavljanja ovog prvog. Najmanje dva sata treba vodi da dođe, a oni su u vezi jedan sa drugim, voda prolazi kroz sistem na kojem je prvi hlorinator na kojem je oštećena cijev i dolazi do grada. Najmanje dva sata treba da dođe do grada, do pumpne stanice u kojoj je drugi hlorinator i u kojoj se voda sad hloriše. Dakle, poslije sat i po je uključen rezervni izvor i voda se hloriše. Ne 19 sati, nego 19 sekundi voda nije bila nehlorisana, plus 162 kilometara distributivnog sistema pune vode sa slobodnim hlorom od 0,3 što je konstatovano u papirima preduzeća.

Zainteresovani poslanik, Emilo Labudović, postavio je pitanja **dr Bobanu Mugoši, direktoru Instituta za javno zdravlje**: Šta imamo danas, mjesec i po dana nakon izbijanja epidemije? Šta znamo? Znamo šta je sa medicinske tačke gledišta uzrok. Ne znamo ko ga je izazvao, ne znamo ko je odgovoran, ne znamo gdje joj je žarište. Ne znamo odgovor na pitanje svih pitanja kada će biti ispravna voda u Beranama. Kako u situaciji kad Vlada ove zemlje, nepogrešivo sa odstojanja od 2000 km konstatuje da je ASAD upotrijebio bojne otrove i otrovao svoj narod, ne može mjesec i po dana da utvrdi šta je otrovalo njene građane? Kako možete da garantujete meni danas kao građaninu, kad nijeste utvrdili šta je otrovalo vodu u Beranama, u kakvom je stanju danas ispravnost bilo kojeg vodovoda u Crnoj Gori? Postavio je i pitanja **ministru Miodragu Radunoviću**: Gospodine ministre, Vi ste na čelu dijela vlasti koja je odgovorna za opšte zdravstveno stanje nacije i građana pojedinačno. Ako nijeste u stanju da to obezbijedite, a nijeste, ako to umjesto Vas treba da radi Ministarstvo policije, ako to umjesto Vas treba da radi Ministarstvo uređenja prostora, šta još treba da se desi pa da podnesete ostavku? Konkretno pitanje za Vas: Hoće li u Berane prije pijaća voda ili Vaša ostavka? Jedno od to dvoje mora stići u najkraćem mogućem roku, u protivnom ovo je jedna do te mjere neodgovorna vlast i neodgovorna situacija.

Dr Boban Mugoša, direktor Instituta za javno zdravlje rekao je da se zna šta je izvor, kako je došlo do epidemije i to je definisano. Rečeno je da vodovodni sistem mora da se sredi. Dio posla koji se tiče zdravstva su završili. Rekli su da se radi o hidričnoj epidemiji, da su je izazvali virusi, da je nastalo poslije havarije. Rekli su da je sada voda mutna, da nije ispravna i zaključak je da treba popraviti vodovod. I Vlada je donijela takve zaključke. Voda za piće će biti ispravna kad svi parametri budu zadovoljavajući. Do tada ne mogu reći da je ispravna. A biće ispravna kada vodovod bude u redu.

Dr Goran Čukić rekao je da je tačno da je bilo jedanaest havarija. Bilo je 10, 11 havarija, i od toga su jednu izdvojili od posebnog inteziteta. Objasnio je šta je s onih 10 drugih koje bi trebale da budu povod za ovu jednu, a ova jedna je ustvari povod za sebe. Rekao je, druga se neće dogoditi jer je nećemo dozvoliti. Postoje kvarovi na mreži gdje dolazi do zamućenja vode. Radi tih zamućenja vode upravo se hlorisana voda koristi, da bi okupirala mogućnost izbijanja bolesti. Ova zahtijevana velika količina hlora, upravo je tu da bakterije i druge stvari potisne, da kod ovih havarija ne bude bolesti.

Ministar zdravlja Miodrag Radunović je rekao da je tačno da Ministarstvo zdravlja kreira politiku da bi smo imali dostupnu kvalitetnu zdravstvenu zaštitu. Ne zna šta je to u ime Ministarstva zdravlja ili uopšte zdravstvenih radnika uradilo Ministarstvo policije, Ministarstvo uređenja prostora i turizma i tako dalje. Ministar Radunović je rekao da će na pitanje poslanika Labudovića odgovoriti pitanjem. Da li je zakazao zdravstveni sistem kad se desila epidemija, na čelu tog sistema sam ja? Da li je higijenska epidemiološka služba Doma zdravlja i Instituta za javno zdravlje zakazala? Nije. Da li su zakazali zdravstveni radnici? 24 sata prva tri dana 976 ljudi je pregledano u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć Doma zdravlja i Opšte bolnice u Beranama. Onako kako treba raditi u vanrednim situacijama radio je zdravstveni sistem. To je ona uloga koju treba da kreira i Ministarstvo, bez obzira personalno ko je na čelu. Da li će ostavka moja koju znam da priželjkujete i ja vas i razumijem, vas i druge koji to žele, riješiti problem snabdijevanja vode u Beranama, ako će da riješi nije problem. Ja mislim da svi vi nosite podjednako odgovornost zajedno sa mnom, rekao je Ministar Radunović.

Poslanik Emilo Labudović postavio je pitanje **ministru zdravlja Miodragu Radunoviću**. Nebrojeno ste puta istakli da problem odvoženja smeća može da izazove to što izaziva. Hoće li vječito interventna jedinica MUP-a da rješava problem odvoženja smeća na Vasove vode? Dr Čukiću je postavio pitanje koje glasi: Kako onda ovih 10 havarija nijesu izazvale ništa, kad gospodin Mugoša kaže da je već od marta počelo da se konstatuje povećano pomućenje vode u vodovodu. Ako to vama nije bio signal da može doći do ovoga onda ja ne znam šta je trebalo da se desi.

Dr Goran Čukić je rekao da samo treba primijetiti da se ovih 10 razlikuje od one jedanaeste. Jedanaesta je katastrofalna i ona je jedna, neponovljiva, a onih 10 očigledno da sistem koji funkcioniše je izdržao. Sistem je 10 puta izdržao, jedanaesti put nije.

Ministar zdravlja Miodrag Radunović rekao je da su se prebacili na jedan dio koji nema veze sa ministarstvom zdravlja. Zna se ko rješava deponije i ko je odgovoran. Svako ima svoju nadležnost i svako treba da radi u okviru svojih nadležnosti, da poštuje zakone ove zemlje. Epidemiološka situacija je zabrinjavajuća jer mogu biti katastrofalne posljedice. Svaki kontejner u Beranama je bio smetlište. Na svakih 50 metara, ocjedne vode, glodari, insekti, lešine, mačke, psi, smrad. Tražio je sastanak sa ljudima iz Beran sela, da ih kao čovjek zamoli da pokušaju da oslobode grad. Uspostavili su kontakt i dogovorili se pošto oni nemaju prostor da se nađu u petak ujutro u Bolnici beranskoj u devet sati. Sat i deset minuta je u kancelariji direktora opšte Bolnice u Beranama čekao delegaciju Savjeta Mjesne zajednice Beran selo. Informisan je da neće doći, i rečeno mu je da, nakon konsultacija koji su obavili sa nekim, nema šta da pričaju sa njim, i da su rekli sve što su imali. Njegova poruka je bila da se oslobodi grad.

Poslanik Halil Duković, član Odbora, postavio je sledeća pitanja: Kakva je danas higijensko epidemiološka situacija u Beranama, kakav je kvalitet života svakog Beranca danas ako znamo da voda za piće još uvijek nije za upotrebu. Znamo da je opština opterećena i drugim komunalnim problemima pa se postavlja pitanje kakav je danas kvalitet života svakog građanina Berana?

Dr Boban Mugoša, direktor Instituta za javno zdravlje rekao je da su ljudski rod od obolijevanja i umiranja od zaraznih bolesti spasile tri zdravstvene stvari, ispravna voda za piće, higijensko oklanjanje otpada i imunizacija. Dvije stvari u jednom momentu u Beranama su bile suspendovane od ove tri, samo imunizacije opstaju i funkcionišu, što je stavilo jako veliki uzvičnik na higijensko epidemiološku situaciju u Beranama, zvoneći na sva zvona da jedna epidemija može da se zamijeni drugom pošto obično tako biva u epidemiologiji, epidemiju sa blagim posledicama prate najčešće epidemija sa teškim posledicama. Najblaže

možemo da kažemo da je današnja situacija opterećujuća ako se ne riješi voda i ako se ne riješi opterećenost komunalnim otpadom odnosno dispozicija otpada na validan način. Njega ne zanima gdje će da se nosi smeće, da li će u Beran selo ili u Podgoricu, njega kao nekoga koji se bavi higijensko epidemiološkom situacijom interesuje samo da je to čist grad. Njihovo je da upozore i zabrinutost zaista jeste ozbiljna. Postoji rizik da ljudi obole od nečega što ne bi trebalo da se desi u 21. vijeku zato što su u jednom momentu a i danas opterećeni time što su dvije osnovne stvari u rješavanju zaraznih bolesti suspendovane, a to je bila voda za piće ispravna i komunalno otklanjanje otpada.

Poslanik Novica Stanić, član Odbora je rekao da ovoj raspravi fale dvije stvari. Prvo-odgovornost. Nije na nama da utvrđujemo odgovornost, to treba neko drugi da radi ali mi treba da pomognemo. Zna se ko je krivac, ali taj krivac nije danas pozvan i ja vam tvrdim da niko neće za to odgovarati. Druga stvar koju niko do sada nije pomenuo, a volio bi da neko odgovori. Da li iko pomišlja da ovim ljudima dâ neku nadoknadu? Niko nije dao odgovor na pitanje.

Poslanik Izet Bralić, član Odbora, postavio je sledeća pitanja **ministru Miodragu Radunoviću**: Da li Vlada ima urađenu studiju koja govori o stanju vodovoda u Crnoj Gori? Ako nema, da možda sa ovog Odbora pođe inicijativa da se uradi studija svih vodovoda u Crnoj Gori i da se odrede prioriteti sanacije ili rekonstrukcije.

Predsjednik Odbora Zoran Jelić je, vezano za konstataciju poslanika Bralića, rekao da opštine nemaju sredstava u Crnoj Gori da naprave nove vodovode. Za to se treba hitno okrenuti međunarodnim IPA fondovima i sredstvima koja se nude za takve stvari. Ako se neki vodovod nije promijenio ili nije mijenjao tehnologiju transporta vode zadnjih 50 godina, onda je situacija krajnje alarmantna.

Ministar zdravlja, Miodrag Radunović, rekao je da je van njegovog resora. Rekao je da može to da prenese ministru poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, ali poslanika Bralića upućuje na poslaničko pitanje.

Poslanik Radovan Asanović, član Odbora, postavio je sledeća pitanja **predsjedniku Opštine Berane Vuki Goluboviću**: Da li je Vuka Golubović, kao predsjednik opštine spreman da okupi ljude koji su dobronamjerni i da izađu Beranci iz ovih problema? Berance i te kako interesuje ko je Bemaks. Da li je to državna firma, ko je vlasnik te firme, ko je suvlasnik te firme, zašto baš Bemaks pobjeđuje na svim tenderima? Predsjedniku Opštine Berane je postavio i pitanje da li je on konsultovao stručnjake iz Zagreba koji su tražili milion i po za rekonstrukciju vodovoda. Za beogradske stručnjake je rekao da su tražili samo materijal. Da li je ovo što se dešava danas u Beranama projekat za iseljavanje građana?

Predsjednik Opštine Berane Vuka Golubović je rekao da je uvijek za dogovor i saradnju. Rekao je za Bemaks firma koja je dobila posao za realizaciju ovog projekta da takvog izvođača radova do sada nijesu imali. Što se tiče firmi iz Beograda i Zagreba, ni sa kim nije razgovarao, da neko traži milion i po, a neko bez dinara. Sa Direkcijom za saobraćaj dogovorili su da se u narednoj godini uradi idejno rješenje oko tog vodovoda, da se idejno rješenje uradi za izmiještanje cijevi, cjevovoda i da to u narednoj godini bude finansirano i konačno završen projekat od Berana do Lubnica.

Nakon sprovedenog kontrolnog saslušanja ministra zdravlja na 20. sjednici Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje održanoj 30. septembra 2013. godine na temu „Epidemiološka situacija u Beranama“, Odbor je usvojio sljedeće

ZAKLJUČKE:

1. Odbor zahtijeva od nadležnih državnih organa, Vrhovnog državnog tužioca i Osnovnog državnog tužilaštva u Beranama da preduzmu mjere iz svoje nadležnosti da utvrde odgovornost za nastalu epidemiju u Beranama, i o tome povratno informišu Odbor;
2. Odbor preporučuje Skupštini Opštine Berane da preduzme sve neophodne mjere i radnje u cilju sanacije vodoizvorišta i distributivne mreže u cilju kvalitetnog snabdijevanja vodom stanovnicima Berana;
3. Odbor konstatuje da je zdravstveni sistem u Beranama pravovremeno reagovao i kvalitetno odgovorio na novonastalu situaciju. Odbor je odao priznanje zdravstvenim radnicima Opštine Berane;
4. Da nadležno ministarstvo uradi preciznu analizu vodovodne mreže u Crnoj Gori radi formiranja dokumentacije svih vodovoda u Crnoj Gori i da se uradi precizna analiza starosti vodovoda i kvaliteta vodovodne mreže, kako ne bi došlo do sličnih problema u Crnoj Gori, najkasnije u roku od 3 mjeseca;
5. O svim preduzetim mjerama i zaključcima neophodno je informisati Skupštinu, odnosno matični Odbor.

Sjednica je završena u 17 sati i 40 minuta.

Br.00-63-12/

Podgorica, 3. decembar 2013. godine

Sekretar Odbora
Momir Joksimović

Predsjednik Odbora
Zoran Jelić